

Neues Archiv

der

Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde

zur

Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften
deutscher Geschichten des Mittelalters.

Erster Band.

Hannover.

Hahn'sche Buchhandlung.

1876.

Aus Prora und Puppis.

Von Karl Bartsch.

Den in der Germania XVIII, 310 — 353 gegebenen Mittheilungen aus des Priesters E. Prora et Puppis (Cod. Eccl. Colon. 196) lasse ich hier einige weitere folgen, wobei ich mich jedoch auf solche Stellen beschränke, die nach irgendwelcher Seite ein besonderes Interesse darbieten. Unter den dreizeiligen Sprüchen, die auf Bl. 26a unter der Aufschrift 'Modo sensus in tribus versibus' stehen, zunächst ein bîspel:

(26a) De uno calvo.

Gaudebat super invento sat pectine calvus.
Quam melior foret inventus sibi pilleus unus,
Calvitium unde suam recrearet sole geluque!

Ferner (27a) De falsis promissis.

Multis promissis parvam prestolor alaudam
Aut hedi tinctam maculis gestantis alutam¹,
Dedicat in pascha qualem Judeus Apella.

Ebenda De monte.

Mons Jovis ab Jove, quem prisci coluere profani,
Dictus, non, ut vulgus ait, de calle jocosus,
Quemque viatores per multa pericula repunt;
mit Bezug auf das Kloster Montjou auf dem St. Bernhard,
dessen Namen unser Dichter nicht als Mons gaudii gedeutet
wissen will.

(27b) De tonsura.

Mos nostram intravit tonsurę pessimus urbem,
Non sunt colla coronis, immo simillima trullis.
Has perversa truces inlevit Francia sectas.
Aus den fünfzeiligen hebe ich aus:

(28a) De pretio medico negato.

Ringeris² archiatro non solvens debita digno,
'Quare letargum patieris ut ante solebas'.

1) Ueber alutam: pellis capreę tincta. 2) Darüber: caninum verbum.

Respondit medicus forsán commotus in ira:
 'Cardiacum te faxo indignum vivere sanum;
 Utere nunc pretio nostro cum fine maligno'.

(28b) ein vierzeiliges:

Famosos postquam genuit dea Terra gygantes,
 Post famam et magnos reges, peperit quoque mures.
 Non multum a nostris abludit imago magistris,
 Qui apparent hodie, et qui forte fuere priores.

De passeribus.

Audivi corvum plus iusto dicere cobbo.
 Mira dei nutu natura est dives in actu:
 Prodocet altilia effari dux femina¹ verbi.

(f. 29) Ventris amore 'Pater noster' studet edere passer,
 Ac plures inconcessas formare loquelas.

(29b) Quod quidam pilosum habuit cor.

Callidior priscis fuit ex nebulonibus unus,
 Fraudes concinnans plures sub corde piloso.
 Verum defuncti rimantur viscera testes
 Inventumque nefas mirantur et hispida corda:
 'Immo, foris quam fraudem exercuit, intus habebat'.

Von Bl. 30a an kommen Gedichte von ungleichem Umfange.

(30a) De insipiente magistro et discipulis eius.

Presbiteri insulsi super hoc responsa parabant:
 'Nos docuit sapiens multorum Drogo² magister,
 Nobis iudicibus quo non sapientior alter'.
 Consultus nescit Sabaoth et Osanna quid esset
 Ac "dominus vobiscum" se nescire professus.
 Credo quod docuit proprio de nomine traxit,
 Deceptis³ decepit, fraus in fraude pependit⁴.

De immaturis maritis.

Hic deberet adhuc puer ignorare quid esset
 Uxor, et intactus mundis requiescere cunis.
 Ante maritus erit modo, quam prorumpet ab ovo.
 Olim ter denis, nunc denis nubitur annis.

De sterili victu fratrum.

Lassos ante boves paleę iaculantur edendę
 (f. 30b) Et psallunt steriles Christi pia munera fratres.
 Absque cibis quos hic ventosa cucurbita⁵ pascit,
 Nemo vetat servire, velint si vivere vento.

1) Sic! wahrscheinlich ist 'famina' zu bessern. 2) Darüber: proprium nomen, insipiens presbiter. 3) Vielleicht ist zu verbessern Deceptus. 4) Der Dichter denkt an einen Zusammenhang des Namens Drogo mit driugan, trügen. 5) Gl. mali prepositi.

De sicca Ardenna.

Ardennam valles et cingunt ardua saxa,
 In pluviis¹ heret, nimio sub sole fatiscit.
 Juditio nostro semper cultore careret,
 Nullus carorum cupiat fieri incola terrae².

Ebenda auch eine Fabel 'De tribus ministris, urso, lupo, vulpe'.

Olim defuncto cuiusdam presule sedis,
 Consultis super hoc datur optio sola duobus.
 Hic lupus et vulpes pro re responsa dedere:
 'Nobis iudicibus non fiat episcopus ursus.
 Prepositus fratrum communes sorbuit escas,
 Partiri ignorans communia traxerat ad se'.
 Acriter inde lupum lacerans ferus ingruit ursus.
 Fratribus hic memorat vulpes vinaria custos.
 'Scitis', ait, 'de fratre lupo nostroque decano?
 Ecce cruentatum pro fratrum stipe videtis.
 Ursus in umge³ fero carnem a cervice diremit,
 Nam de coccineo res est manifesta galero.
 Hujus me cautam docuit rubeus galomaucaus.
 Stare procul liceat, dum nobis imperat, opto,
 Perfidus in minimis, raro in majore fidelis'.
 Huic minuatur honor qui contrahit omnia solus.

(39a) De quattuor calvis.

Quattuor ut calvi, calvo puto monte creati,
 Occurere mihi, fatie cum nomine noti,
 Mirabar sic conflatos quę flabra tulissent,
 Ridebam frontes levi quoque pelle glabellas⁴.
 Cujusdam subiit quinti mihi mentio calvi;
 Is plane curruca foret, si quintus adesset.

(40b) De rustico semper inculto.

Rusticus ut Coridon stupet in sermone disertī,
 Veste incompositus nulloque lepore facetus,
 Rustitius tonso, cui laxis calceus heret,
 Parvo interstitio referre videtur asello.
 Horret in ungue fero digitis et plemine fultis
 Et membris adeo incultis ac denique barbis,
 Silvestremque feram, quę capta tenetur, agit se,
 Simplicitas cui fida comes, quę fallere nescit.
 Talibus indultis pietatis opus perhibetur.

(40b) De variis nominibus per omen inventis.

Quidam optata suis inponunt nomina natis

1) Inpluuus Hs. 2) Gl. scil. huius. 3) = ungue. 4) glabellas calvas, sine pilis; am Rande: glabrio toto capite nudatus.

Ut possint longam de nomine ducere vitam,
 Atque adhibere dies vite ipsa vocabula rentur.
 Hic Durant, hic Guot, Vitalis dicitur, Hartman.
 Hoc tantum vivit, tanquam nulli nihil addas,
 Quantum quod sequitur credas hoc profore tantum.
 Imprime puncta super puncto, non linea crescit.
 Non magis inde ferax, si copia vacca vocetur;
 Si multralis, eo non plus tibi lactis abundans.
 Non tamen his fruimur quamvis optata loquamur.

(41a) De lupo modo monacho modo populari.

Discurrens obiter lupo ad predam properabat
 Et nactus pisces, quos ventri indulget edaci,
 Reddidit elatum congesta parabilis esca
 In tantum ut monachum sese jactaret habendum.
 Inde abiens pernas invenit et insuper edit.
 Cur a proposito ruat atque repente recedat,
 'Parcite in hoc mihi, queso', percunctantibus inquit.
 'Nunc monachus, nunc sum parto popularis in esu,
 Ut lepidum facilemque vocent ad edenda ministri.
 Non egeo ut lauti proceres pistore cocoque.
 Talibus insoliti talem docuere parentes
 Ut nunquam fastidia delitiosus amarem.
 Non vescor coctis, invisa meis mora furtis,
 Cruda meum magis hoc guttur stipendia poscit'.

(44a) De ovo a conjugibus comesto.

Hoc ritu quidam cum conjuge vixit apud nos:
 Inter prandendum cum ferrent ova ministri,
 Servorum dominus meditullia sola voravit,
 Quæ vitans uxor callosa adamavit in ovis.
 Si sic consumunt, quæ spes tibi pendet in ovo?
 Expectare boni quid habes ubi nulla supersunt?

(45b) De Waltero monacho brachas defendente¹.

Mandant Waltero fratres non tradere brachas,
 Omnibus ablatiis tacito defendere solas,
 Dum contingat item fortes transire per hostes.
 Interea datur experientia militis hujus,
 Mittitur imperiis ad certa negotia fratrum.
 Fors fuit, ignorans in prorumpentibus hesit
 Hostibus et faleras et equum tollentibus una,
 Magistram, cunctos habitus, juxtaque cucullam.
 Non renuit neque contendit facere, omnia sumunt.
 Tandem de braciis solvendis tendere coëpit.

1) Vgl. Germania XVIII, 353.

Usus militia viguit quę nota sub armis.
 Dissipat assultus macta virtute repressos,
 Omnes disiectos ab equis sine sanguine stravit,
 Dicens 'omne quidem spoliū, de podice nullum,
 Fratres his¹ tolerant qui fratrum nuntia portant,
 Tales exuvias avido vetuere latroni'.
 Collectis spoliis et equis ad sacra meavit
 Psallentum sub laude dei collegia fratrum
 Tantam militiam mirantum et fortia facta
 Vergentis vetulique hominis, nova bella moventis.

(46b) De malis Francigenis.

Unde solent tempestatum ebullire procelle?
 Solis ab occasu orta heresis quam pessima nuper,
 De quibus audistis satis et meminisse potestis.
 Gens inimica deo nullius commoda honoris,
 Jurat per frameam atque crucem, per viscera Christi
 Perque animam, mirandum² quod non fulminat omnes,
 Quod non sorbet eos jam vivos terra dehiscens.
 Hinc prodeunt homines omni feritate bilingues
 Corrupto cerebro, furibundę cedis anhelis³
 Quos malus error et exagitat manifesta frenesis.
 Vita⁴ ne verbis sis credulus hospitis hujus.
 Janua limen habet, custos et pessulus obstat,
 Ne noctu tales suspecti irrumpere possint
 Et pereas aut tu vel carus natus et uxor.
 Interior qui⁵ scis quid eis persuaserit hostis?
 Non feriare manus puto quo non lingua domatur,
 Presumptus vigor ebrietas et crebra negabit
 Ausus illicitos et inexpertum scelus ullum?
 Qui vult credat eis, non ausim credere quicquam.

(59b) De puella a lupellis servata.

Quod refero mecum pagenses dicere norunt,
 Et non tam mirum quam valde est credere verum:
 Quidam suscepit sacro de fonte puellam,
 Cui dedit et tunicam rubicundo⁶ vellere textam.
 Quinquagesima sancta fuit babtismatis hujus.
 Sole sub exorto quinquennis facta puella
 Progreditur vagabunda sui inmemor atque pericli.
 Quam lupo invadens silvestria lustra petivit
 Et catulis predam tulit atque reliquit edendam.
 Qui simul aggressi, cum jam lacerare nequirent,

1) his, s. hostibus.

2) Hs. mirandam; am Rande steht: s. miror.

3) Hs. haneli.

4) vita, verbum est.

5) quiquomodo.

6) rubricōdo Hs.

Ceperunt mulcere caput feritate remota.
 'Hanc tunicam, mures, nolite' infantula dixit,
 'Scindere, quam dedit excipiens de fonte patrinus'.
 Mitigat inmites animos deus auctor eorum.

(62a) De exsecratione idolorum.

Exsecro cultores et abominor idola cuncta,
 Cum famulis pereant sub celo phana prophanis.
 Corda deo figamus, opuscula cuncta sacremus
 Christicolę solique sibi impendamus honorem.
 Preter eum non invenies regnare secundum,
 Qui celos terramque super fundarat abyssos.
 Quatuor ideas¹ tryas² in origine mundi
 Cunctarum deus expressit nutrimina rerum:
 Terram et aquam, subtiliaque aerem et ignem.

1) Gl. imaginationes.

2) Gl. trinitas.
